

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน ไม้
ไผ่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร
FACTORS RELATING HANDICRAFT GROUP FATIGUE LEVEL AT DONKLONG
VILLAGE, NONGRVEASUBDISTRICT MUEANG DISTRICT YASOTHON PROVINCE

ภทรพล โพธิ์ม่วงพันธ์¹, พิมพ์พรรณ ฉัตรชินรัตน์², วิชาญ แสงสุขวาว³
Phatthaphon Phomuangphan¹, Pimphan Chatchinrat², Wichan Saengsukwao³

^{1,2}คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

³คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

^{1,2}Faculty of Public Health, Chulalongkornrajavidyalaya University

³Faculty of Administrative Sciences Chulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding author e-mail: journal3@cnu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเสี่ยงทางกายศาสตร์จากการทำงาน เพื่อประเมินความเมื่อยล้าจากการทำงาน และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานในผู้ประกอบการกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านดอนกลอง จำนวน 46 คน โดยใช้เครื่องมือ (Rapid Upper Limb Assessment RULA), (Rapid Entire Body Assessment REBA) และข้อมูลอาการปวดเมื่อยตามโครงร่างและกล้ามเนื้อ (Body discomfort) วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติไคสแควร์ (Chi-square) กลุ่มตัวอย่างรับรู้การสัมผัสปัจจัยด้านการยศาสตร์ในส่วนของ ท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม เช่น ก้มศีรษะขณะทำงาน ก้มโค้งลำตัวขณะทำงาน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ ความเมื่อยล้า หัตถกรรมจักสาน

Abstract

This research on factors related to work-related fatigue level of Ban Don Klong Bamboo Weaving Handicraft Group, Nong Rua Sub-district, Muang District, Yasothon Province aimed to assess the risk of work-related ergonomics. To assess fatigue from work and to analyze the factors related to the level of fatigue from working in the Ban Don Klong bamboo weaving handicraft group of 46 people. The instrument (Rapid Upper Limb Assessment RULA), (Rapid Entire Body Assessment REBA) and skeletal pain and muscle pain (Body discomfort) were used to analyze the data. With descriptive statistics and Chi-square statistics, the subjects perceived exposure to ergonomic factors in the Improper working posture, such as bowing your head while working Bend over the body while working.

Keyword: Relationship, Fatigue wicker, Handicraft

บทนำ

การจักสานเป็นงานหัตถกรรมของชาวชนบท เนื่องจากการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน และสามารถหาวัสดุไม้ไผ่ได้ง่าย การจักสาน ส่วนใหญ่ก็ยังเป็น กิจกรรมการผลิตขึ้น เพื่อใช้สอยในครอบครัว ได้ผลิตมา

เพื่อการค้า ผู้มีทักษะในด้านการจักสานในบางหมู่บ้านสามารถยึดเอาเป็นอาชีพและทำให้เกิดรายได้ อาชีพจักสาน เป็นงานหัตถกรรมที่มีหลายขั้นตอน ซึ่งขั้น ตอนการจักสานเพื่อขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพได้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ต้องนั่งหรือยืนเป็นเวลานาน (รัฐวุฒิ สมบูรณ์ธรรม, 2560) และอาจมีท่าทางหรืออิริยาบถที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีตำแหน่งของแขน ขาและลำตัวเบี่ยงเบนไปจากท่าปกติ เช่น การบิดเอี้ยวตัว การงอหรือเหยียดมากเกินไปอาจเกิดจากข้อต่อต่าง ๆ ในร่างกายมีการเคลื่อนที่ออกจากตำแหน่งปกติ (อารยา วุฒิกุล, 2559) ลักษณะการนั่ง ทำงานในกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ มีท่าทางการทำงานในท่าทางซ้ำ ๆ กันนาน ๆ ซึ่งปัจจัยทางด้านท่าทางการทำงานเป็น หนึ่งในปัจจัยคุกคามสุขภาพที่ส่งผลต่อการเกิดกลุ่มอาการ ผิดปกติของระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ (นิตยา พันธมาศ และคณะ, 2559) ทำให้เกิดอาการปวดบวม เมื่อยล้าเคล็ดตึงอักเสบ การเสื่อมและการสูญเสียหน้าที่ของเอ็นกล้ามเนื้อ ข้อต่อ และเส้นเลือด การทำงานซ้ำซากกิจกรรมที่ต้องใช้แรงมาก ที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อ กล้ามเนื้อข้อต่อและเส้นเอ็น (อรุณีย์ พรหมศรี, 2557) จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร พบว่าผู้จักสานมีความเมื่อยล้าบริเวณไหล่บั้นขวา ร้อยละ 50.00 บริเวณหัวเข่า ร้อยละ 34.80 บริเวณไหล่ ร้อยละ 28.30 ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย อาจเกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่น การทำงานในท่าทางซ้ำซากเป็นเวลานาน ๆ (ปิยดา สุนทรปิยะพันธ์, 2562) และการใช้ท่าทางที่ไม่เหมาะสมของสาเหตุเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความ เมื่อยล้าและความเจ็บปวดในการทำงานทำให้เกิดความเจ็บปวดต่าง ๆ ตามมา (สภาพรรณ จิรนิติธัย, 2560) จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ในเขตพื้นที่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร เพื่อที่จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางป้องกัน และแก้ไข ความเมื่อยล้าจากการทำงานของผู้กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความเสี่ยงทางการยศาสตร์จากการทำงานกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร
2. เพื่อประเมินความเมื่อยล้าจากการทำงานในกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานในกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการแบบภาคตัดขวาง (Cross sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อประเมินความเสี่ยงทางการยศาสตร์จากการทำงานกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เพื่อประเมินความเมื่อยล้าจากการทำงานในกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานในกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในเขตพื้นที่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร จำนวน 155 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในเขตพื้นที่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เกณฑ์คัดเข้า คือกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในเขตพื้นที่บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อ.แก่งเมือง จ.พิจิตร โดยเป็นคนที่ทำงานจักสานเป็นประจำและมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 1 ปีไม่มีโรคประจำตัวรุนแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 46 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

(1) ตัวแปรต้น

2.1 ข้อมูลด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน ระดับการศึกษา การออกกำลังกาย การผ่าตัดอวัยวะของร่างกาย และการสูบบุหรี่

2.2 ลักษณะท่าทางการทำงาน ได้แก่ ท่าทางการตัดไม้ไผ่ ท่าทางการชักเลียด / การ กรีดตอก ท่าทางการย้อมตอก ท่าทางการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ท่าทางการเย็บสายผลิตภัณฑ์ และท่าทางการรวมคว้นไฟ

(2) ตัวแปรตาม คือ ระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานในกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ **ส่วนที่ 1** แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน ระดับการศึกษา การออกกำลังกาย การผ่าตัดอวัยวะของร่างกาย และการสูบบุหรี่จำนวน 11 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นปลายปิดเป็นแบบตรวจสอบรายการ เป็นแบบปลายปิดเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 แบบสังเกตการณ์ทำงานโดยใช้แบบประเมินความผิดปกติของกระดูกข้อมือ Rapid Limb Assessment (RULA) อ้างอิงใน (Hignett & McAtamney, 2000) ลักษณะแบบสอบถามแบบปลายปิด (Tip off)

(1) การประเมิน RULA จะใช้วิธีในการให้คะแนนในแต่ละส่วนของร่างกาย เทียบกับ 3 ตารางได้แก่ ตาราง A ตาราง B ตาราง C

(2) การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A ประกอบด้วย แขนส่วนบน แขนส่วนล่าง และข้อมือ และกลุ่ม B ประกอบด้วย คอ ลำตัว ขา

(3) อวัยวะกลุ่ม A ประเมินคะแนน โดยเทียบจากตาราง A และอวัยวะกลุ่ม B ประเมินโดยเทียบตาราง B

(4) นำคะแนนที่ได้จากทั้ง 2 ตารางมาคำนวณรวมกันในตาราง C โดยคะแนนที่ได้จากตาราง C เป็นคะแนนสรุปเพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยง และการตัดสินใจในการปรับปรุงแก้ไขท่าทางในการทำงาน

(5) เกณฑ์การสรุปผล การวิเคราะห์งาน โดยวิธี RULA 1-2 ยอมรับได้ แต่อาจมีปัญหาทางการยศาสตร์ได้ ถ้ามีการทำงานดังกล่าว ซ้ำ ๆ ต่อเนื่อง เป็นเวลานานๆ 3-4 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม และติดตามมวลผลอย่างต่อเนื่องอาจจำเป็นต้องมีการออกแบบงานใหม่ 5-6 งานนั้น เริ่มมีปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติม และควรปรับปรุง 7 งานนั้นมีปัญหาทางการยศาสตร์และต้องมีการปรับปรุงทันที

ส่วนที่ 3 แบบประเมินท่าทางการเคลื่อนไหวทั่วร่างกาย ซึ่งเป็นการประเมินท่ายืน (Rapid Entire Body Assessment: REBA) อ้างอิงใน (Hignett and McAtamney, 2000)

(1) การประเมิน REBA จะใช้วิธีในการให้คะแนนในแต่ละส่วนของร่างกาย เทียบกับ 3 ตารางได้แก่ ตาราง A ตาราง B และตาราง C

(2) การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A ประกอบด้วย ลำตัว คอ ขา และกลุ่ม B ประกอบด้วย คอ ลำตัว ขา

(3) อวัยวะในกลุ่ม A ประเมินคะแนน โดยเทียบจากตาราง A และอวัยวะกลุ่ม B ประเมินโดยเทียบกับตาราง B

(4) นำคะแนนที่ได้จากตารางทั้ง 2 ตาราง มาคำนวณรวมกัน ในตาราง C โดย คะแนนที่ได้จากตาราง C เป็นคะแนนสรุป เพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยง และการตัดสินใจในการปรับปรุงแก้ไขท่าทางในการทำงาน

(5) เกณฑ์การสรุปวิเคราะห์งานโดยวิธี REBA โดยการให้คะแนน และแบ่งผล การประเมินเป็น 5 ระดับ ตามความเสี่ยง อ้างอิงใน (Hignett and Mcatamney, 2000)

1) ระดับ 1 คะแนนอยู่ที่ 1 ความเสี่ยงน้อยมาก

2) ระดับ 2 คะแนนอยู่ที่ 2-3 ความเสี่ยงน้อย ยังต้องมีการปรับปรุง

3) ระดับ 3 คะแนนอยู่ที่ 4-7 ความเสี่ยงปานกลางควรวิเคราะห์เพิ่มเติม และควรได้รับการปรับปรุง

4) ระดับ 4 คะแนนอยู่ที่ 8-10 ความเสี่ยงสูง ควรวิเคราะห์เพิ่มเติม และปรับปรุง

5) ระดับ 5 คะแนนอยู่ที่ความเสี่ยงสูงมาก ควรปรับปรุงทันที

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความเมื่อยล้าจากการทำงาน (Body Discomfort, BD) โดยเป็นเครื่องมือสอบถามอาการความเมื่อยล้าจากการทำงานมีทั้งหมด 24 ส่วนของร่างกาย ได้แก่ คอ ไหล่ หลังส่วนบนหลัง ส่วนล่างแขนส่วนบน ข้อศอก แขนส่วนล่างมือ /ข้อมือ สะโพก ต้นขา หัวเข่า น่อง และเท้า ข้อเท้าโดยแบ่งออกเป็นด้านซ้าย 12 ส่วน ด้านขวา 12 ส่วน

เกณฑ์การให้คะแนนความในในแต่ละส่วนของร่างกายดังนี้

ระดับ 0 = ไม่รู้สึกเมื่อยหรือเจ็บปวด

ระดับ 1 = รู้สึกนิดหน่อย (ไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน)

ระดับ 2 = รู้สึกปานกลาง (ต้องพักชั่วขณะ)

ระดับ 3 = รู้สึกมาก (พักแล้วไม่หายเมื่อย)

ระดับ 4 = รู้สึกมากเกินทนไหว (หมดแรงต้องรับประทานยาหรือพบแพทย์ใช้ เวลาหามากกว่า 1 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการ ดังนี้

(1) การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตรวจแบบสอบถาม

(2) การลงรหัสสำหรับแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ ล่วงหน้าสำหรับแบบสอบถามที่เป็นปลายปิด

(3) การประมวลผลข้อมูล ข้อมูลที่ลงรหัสแล้วได้นำมาบันทึก โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อการประมวลผลข้อมูลซึ่งใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ดังนี้

(1) ข้อมูลไม่ต่อเนื่อง ได้แก่ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน ระดับการศึกษา การออกกำลังกาย การผ่าตัดอวัยวะของร่างกาย และการสูบบุหรี่หรือการประเมินความเสี่ยงท่าทางการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ และร้อยละ

(2) ข้อมูลต่อเนื่อง ได้แก่ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ระยะเวลาในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยค่าพิสัย (ค่าต่ำสุด-ค่าสูงสุด) มัชฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(3) ความสัมพันธ์ทางสถิติ โดยการหาความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ โดยวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ (Chi-square)

ผลการวิจัย

การวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross sectional study) เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านกายศาสตร์ ความเมื่อยล้าจากการทำงานและเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเมื่อยล้าจากการทำงานของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 46 คนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลร่วมกับการประเมินความเสี่ยง โดยวิธี (Rapid Upper Limb Assessment RULA), (Rapid Entire Body Assessment REBA) และข้อมูลอาการปวดเมื่อยตามโครงร่างและกล้ามเนื้อ (Body discomfort) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบอาชีพจักสานจากไม้ไผ่

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 46 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 84.80 และเพศชาย ร้อยละ 15.20 มีอายุมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 19.60 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 40-50 ปี ร้อยละ 43.40 และน้อยกว่า 40 ปี ร้อยละ 37.00 (อายุเฉลี่ย 43.17 ± 7.91 ปี น้อยที่สุด 30 ปี มากที่สุด 60 ปี) น้ำหนักอยู่ระหว่าง 60-70 กิโลกรัม ร้อยละ 56.50 รองลงมาคือน้อยกว่า 60 กิโลกรัม ร้อยละ 32.60 และมากกว่า 70 กิโลกรัม ร้อยละ 13.20 ส่วนสูงอยู่ในช่วง 160-170 เซนติเมตร ร้อยละ 56.50 ต่ำกว่า 160 เซนติเมตร ร้อยละ 37.00 และสูงกว่า 170 เซนติเมตร ร้อยละ 6.50 ดัชนีมวลกายอยู่ระหว่าง

18.51-22.90 กิโลกรัม/เมตร² (โภชนาการปกติ) ร้อยละ 39.10 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 22.91-24.90 กิโลกรัม/เมตร² (โภชนาการเกินระดับ 1) ร้อยละ 15.20 และมากกว่า 24.90 กิโลกรัม/เมตร² (โภชนาการเกินระดับ 2) ร้อยละ 45.70 (ดัชนีมวลกายเฉลี่ย 23.93 ± 2.860 กิโลกรัม/เมตร² น้อยที่สุด 19 กิโลกรัม/เมตร² และมากที่สุด 30 กิโลกรัม/ เมตร² ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 43.50 รองลงมาคือ มากกว่า 30 ปี ร้อยละ 13.00 และอยู่ระหว่าง 20-30 ปีร้อยละ 43.50 ระยะเวลาในการทำงาน 8 ชั่วโมง/วัน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.60 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 17.40 ไม่มีการออกกำลังกาย ร้อยละ 82.60 และออกกำลังกาย ร้อยละ 17.40 โดยมีการวิ่ง ร้อยละ 100 ความถี่ในการออกกำลังกายอยู่ ระหว่าง 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์ร้อยละ25.00 และ 6-7 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ75.00 ไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 91.30 และสูบบุหรี่ ร้อยละ 8.70 สูบบุหรี่ 1-3 มวนต่อวัน ร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ สูบบุหรี่ 4-6 มวน ต่อวัน ร้อยละ 25.00 ไม่เคยมีประวัติการผ่าตัดร้อยละ 94.50 และเคยได้รับการผ่าตัดร้อยละ 6.50 ผ่าตัด มดลูก 66.70 และผ่าตัดแขน ร้อยละ 33.30 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการตัดไม้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการตัดไม้ (n=4)

คะแนน	ระดับความเสี่ยง	จำนวน	ร้อยละ	แปลผล
4-7	3.00	2.00	50.00	ความเสี่ยงปานกลางควรวิเคราะห์เพิ่มเติม และควรได้รับการปรับปรุง
8-10	4.00	1.00	25.00	ความเสี่ยงสูง ควรวิเคราะห์เพิ่มเติม และ ควรปรับปรุง
มากกว่าหรือเท่ากับ 11	5.00	1.00	25.00	ความเสี่ยงสูงมาก ควรปรับปรุงทันที

จากการประเมินท่าทางในขั้นตอนการตัดไม้ของกลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ จำนวน 4 คน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 (ความเสี่ยงปานกลางควรวิเคราะห์เพิ่มเติมและควรได้รับการปรับปรุง) ร้อยละ 50.00รองลงมาอยู่ในระดับ 4 (ความเสี่ยงสูงควรวิเคราะห์เพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 25.00 และอยู่ในระดับ 5 (ความเสี่ยงสูงมาก ควรปรับปรุงทันที) ร้อยละ 25.00 ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการยื้อย้อมสีตอก

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการยื้อย้อมสีตอก (n=5)

คะแนน	ระดับความเสี่ยง	จำนวน	ร้อยละ	แปลผล
4-7	3.00	1.00	20.00	ความเสี่ยงปานกลางควรวิเคราะห์เพิ่มเติม และควรได้รับการปรับปรุง
8-10	4.00	4.00	80.00	ความเสี่ยงสูง ควรวิเคราะห์เพิ่มเติม และ ควรปรับปรุง

สรุปจากการประเมินท่าทางในท่าทางการยื้อย้อมสีตอกของผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ (จำนวน 4 คน) พบว่ามีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 4 (ความเสี่ยงสูงควรวิเคราะห์เพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 80.00 และมีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 3 (ความเสี่ยงปานกลางควรวิเคราะห์ เพิ่มเติมและควรได้รับการปรับปรุง) ร้อยละ20.00 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการชักเลียด/การกรีดตอก

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการชักเลียด/การกรีดตอก (n=6)

คะแนน	ระดับความเสี่ยง	จำนวน	ร้อยละ	แปลผล
3-4	2.00	1.00	16.70	งานเริ่มเป็นปัญหา ควรทำการศึกษาเพิ่มเติม และควรปรับปรุง
5-6	3.00	5.00	83.30	งานนั้นมีปัญหาทางกายศาสตร์ และต้องมีการปรับปรุงทันที

จากการประเมินความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ในท่าทางการชักเลือด/การกรีดตอก จำนวน 6 คน พบว่าคนจักษณส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับ 3 (งานนั้นมีปัญหาทางกายศาสตร์และต้องมีการปรับปรุงทันที) ร้อยละ 83.30 และคะแนนอยู่ในระดับ 2 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติม และควรปรับปรุง) ร้อยละ 16.70

5. ผลการศึกษาการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการกรรมคว้นไฟ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการกรรมคว้นไฟ (n=6)

คะแนน	ระดับความเสี่ยง	จำนวน	ร้อยละ	แปลผล
3-4	2.00	1.00	16.70	ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมละติดตามวัดผลต่อเนื่องอาจจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบงานใหม่
5-6	3.00	5.00	83.30	งานเริ่มเป็นปัญหา ควรทำการศึกษาเพิ่มเติม และควรปรับปรุง
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	4.00	2.00	33.30	งานนั้นมีปัญหาทางกายศาสตร์ และต้องมีการปรับปรุงทันที

จากการประเมินความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ในท่าทางการกรรมคว้น จำนวน 6 คน พบว่า คนจักษณส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 50.00 รองลงมาคือและระดับ 4 (งานนั้นมีปัญหาทางกายศาสตร์และต้องมีการปรับปรุงทันที) ร้อยละ 33.30 และระดับ 2 (ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมละติดตามวัดผลต่อเนื่องอาจจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบงานใหม่) ร้อยละ 16.70 ตามลำดับ

6. ผลการศึกษาการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการเย็บสาย

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความเสี่ยงจากท่าทางการเย็บสาย (n=8)

คะแนน	ระดับความเสี่ยง	จำนวน	ร้อยละ	แปลผล
3-4	2.00	2.00	25.00	ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมละติดตามวัดผลต่อเนื่องอาจจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบงานใหม่
5-6	3.00	4.00	50.00	งานเริ่มเป็นปัญหา ควรทำการศึกษาเพิ่มเติม และควรปรับปรุง
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	4.00	2.00	25.00	งานนั้นมีปัญหาทางกายศาสตร์ และต้องมีการปรับปรุงทันที

จากการประเมินความเสี่ยงทางด้านด้านการยศาสตร์ในท่าทางการเย็บสาย จำนวน 8 คน พบว่าคนจักษณส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 50.00 รองลงมาคือระดับ 2 (ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมติดตามวัดผลต่อเนื่องอาจจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบงานใหม่) ร้อยละ 25.00 และระดับ 4 (งานนั้นมีปัญหาทางกายศาสตร์และต้องมีการปรับปรุงทันที) ร้อยละ 25.00 ตามลำดับ

7. ผลการศึกษาข้อมูลความเมื่อยล้าของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ (Body discomfort)

ตารางที่ 7 ข้อมูลความเมื่อยล้าของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ (n=46)

ส่วนของร่างกาย ชาย-ขวา ระดับความเมื่อยร่างกาย จำนวน (ร้อยละ)

	0	1	2	3	4
1. คอ			21(45.70)	25(54.30)	
2. ไหล่ซ้าย			11(23.90)	24(52.20)	11(23.90)
ไหล่ขวา			11(23.90)	22(47.80)	13(28.30)
3. หลังส่วนบนซ้าย			11(23.90)	28(60.90)	7(15.20)
หลังส่วนบนขวา			5(10.90)	18(39.10)	23(50.00)
4. หลังส่วนล่างซ้าย			13(28.30)	22(47.80)	11(23.90)
หลังส่วนล่างขวา		1(2.20)	13(28.30)	25(54.30)	7(15.20)
5. แขนส่วนบนซ้าย		2(4.30)	30(65.20)	9(19.60)	5(10.90)
แขนส่วนบนขวา		4(8.70)	11(23.90)	29(63.00)	2(4.30)
6. ข้อศอกซ้าย	6(13.00)	28(60.10)	11(23.90)	1(2.20)	
ข้อศอกขวา	12(26.00)	16(34.80)	15(32.60)	3(6.50)	
7. แขนส่วนล่างซ้าย			21(45.70)	22(47.80)	3(6.50)
แขนส่วนล่างขวา		1(2.20)	15(34.80)	24(52.20)	6(13.00)
8. มือ/ข้อมือซ้าย		1(2.20)	17(37.00)	23(50.00)	5(10.90)
มือ/ข้อมือขวา		1(2.20)	14(30.40)	22(47.80)	9(19.60)
9. สะโพก/ต้นขาซ้าย		7(15.20)	15(34.80)	22(47.80)	2(4.30)
สะโพก/ต้นขาขวา		13(28.26)	23(50.00)	4(8.70)	6(13.00)
10. หัวเข่าซ้าย		1(2.20)	12(26.10)	27(58.70)	6(13.00)
หัวเข่าขวา			14(30.40)	17(37.00)	15(34.80)
11. น่องซ้าย		9(16.60)	32(69.60)	5(10.90)	
น่องขวา		17(37.00)	15(34.80)	14(30.40)	
12. เท้า/ข้อเท้าซ้าย	2(2.20)	19(41.30)	21(45.70)	4(8.70)	
เท้า/ข้อเท้าขวา		21(45.70)	24(52.20)	1(2.20)	

หมายเหตุ: 0 (ไม่รู้สึกลมหรือเจ็บปวด) 1 (รู้สึกนิดหน่อย) 2 (รู้สึกปานกลาง) 3 (รู้สึกมาก) 4 (รู้สึกมากเกินไป)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มอาชีพจักสาน

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ บ้านดอนกลอง ตำบลหนองเรือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 46 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 84.80 มีอายุอยู่ระหว่าง 40-50 ปี ร้อยละ 43.40 (อายุเฉลี่ย 43.17 ± 7.91 ปี) น้ำหนักอยู่ระหว่าง 60-70 ร้อยละ 56.50 ส่วนสูงอยู่ระหว่าง 160-170 ร้อยละ 56.50 ดัชนีมวลกายอยู่ระหว่าง 18.51-22.90 กิโลกรัม/เมตร² (โภชนาการปกติ) ร้อยละ 39.10 (ดัชนีมวลกายเฉลี่ย 23.93 ± 2.860 กิโลกรัม/เมตร²) ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 43.50 ระยะเวลาในการทำงาน 8 ชั่วโมง/วัน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.60 ไม่มีการออกกำลังกาย ร้อยละ 82.60 ไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 91.30 ไม่เคยได้รับการผ่าตัด ร้อยละ 94.50

2. ข้อมูลระดับความเสี่ยงทางการยศาสตร์ของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน

จากการใช้ประเมินความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ในท่าทางการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน ด้วยวิธี Rapid Entire Body Assessment, (REBA) ในท่าทางการตัดไม้ไผ่ ท่าทางการยืนย้อมสีตอก จำนวน 9 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 4 (ความเสี่ยงสูงควรวิเคราะห์เพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 55.60 รองลงมาคือ มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 3 (มีความเสี่ยงปานกลาง ควรวิเคราะห์เพิ่มเติมและควรได้รับการปรับปรุง) ร้อยละ 33.30 และมีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 5 (ความเสี่ยงสูงมากควรปรับปรุงทันที) ร้อยละ 11.10 จากการใช้ประเมินความเสี่ยงทางด้านการยศาสตร์ในท่าทางการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน ด้วยวิธี Rapid Upper Limb Assessment (RULA) ในท่าทางการชักเลียด / การกรีดตอก ท่าทางการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ ท่าทางการเย็บสายผลิตภัณฑ์และท่าทางการรมควันไฟ จำนวน 37 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 3 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 48.60 รองลงมาคือ มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 2 (ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมติดตามวัดผลต่อเนื่องอาจจำเป็นต้องมีการออกแบบงานใหม่) ร้อยละ 40.50 และความเสี่ยง อยู่ในระดับ 4 (งานนั้นมีปัญหาทางการยศาสตร์ และต้องมีการปรับปรุงทันที) ร้อยละ 10.90 เมื่อพิจารณาเป็นท่าทางการทำงานพบว่า ส่วนใหญ่ในท่าทางการชักเลียด/ การกรีดตอกมีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 3 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 83.30 ในท่าทางการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 2 (ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมติดตามวัดผล ต่อเนื่องอาจจำเป็นต้องมีการออกแบบงานใหม่) ร้อยละ 64.70 ในท่าทางการเย็บสายผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 3 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 50.00 และท่าทางการรมควันไฟส่วนใหญ่มีความเสี่ยงอยู่ในระดับ 3 (งานเริ่มเป็นปัญหาควรทำการศึกษาเพิ่มเติมและควรปรับปรุง) ร้อยละ 50.00

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ท่าทางจากการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน เช่น ท่าทางการตัดไม้ไผ่ ท่าทางการยืนย้อมสีตอกควรมีการปรับที่ตั้งหม้อย้อมสีให้อยู่ในระดับเอว ท่าทางการชักเลียด/การกรีดตอก ท่าทางการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ ท่าทางการเย็บสายผลิตภัณฑ์ ท่าทางการรมควันไฟ ซึ่งผู้ประกอบการควรมีเวลาให้พนักงานมีการยืดเส้นยืดสาย หรือพักผ่อน จากการทำงานด้วย เนื่องจากท่าทางเหล่านี้ ส่งผลในระยะยาว ควรมีการออกกำลังกายบริหารกล้ามเนื้อที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ศึกษาอัตราความชุกของระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน
- (2) สิ่งคุกคามและภาวะสุขภาพของกลุ่มหัตถกรรมจักสาน

เอกสารอ้างอิง

- ปิยา สุนทรปิยะพันธ์ และภัทรวดี อินทปันตี (2562) การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จักสานกระจุตบ้านห้วยลึก จ.สุราษฎร์ธานี, สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565, จาก li01.tci-thaijo.org
- นิตยา พันธมาศ อาภัสรา อินทมาศ และอุไรวรรณ หมัดอำคัม. (2559) การปรับปรุงสถานีนงานเพื่อลดอาการปวดหลัง ส่วนล่างของผู้ประกอบอาชีพผ้ามัดอวน, สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.srisangworn.go.th>
- รัฐวุฒิ สมบูรณ์ธรรม.(2560). การปรับปรุงสภาพการทำงานโดยใช้หลักการยศาสตร์ สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565 จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/597.pdf.
- สภาพรรณ จิรนิติศัย (2560) ภาวะผิดปกติของกล้ามเนื้อและกระดูกในคนงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้า สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2565, จาก <http://www.ryssurvey.com>
- อารยา วุฒิกุล. (2559) ปัจจัยด้านการยศาสตร์และอาการผิดปกติในระบบโครงร่างกล้ามเนื้อ ในแรงงานหัตถกรรมไม้ไผ่, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2566, จาก <https://www.kmutt.ac.th>

อรุณีย์ พรหมศร (2560) การประเมินท่าทางการทำงานและการบาดเจ็บจากการทำงานในกลุ่มผู้จักสานผักตบชวา.ค้นคว้า
เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.tci-thaijo.org>